

ISSN 2394-5303

P r i n t i n g™

Special Issue

Area

January 2018

International Multilingual Research Journal

Kukadi Education Society's

SAVITRIBAI COLLEGE OF ARTS

Pimpalgaon Pisa, Tal. Shrigonda, Dist. Ahmednagar.
on

GST-Advantages and prospects

29th & 30th January 2018

Organized by
Department of Economics

Editor
Prof. Pandarkar B.R.

Principal
Dr. Shantilal Ghegade

by Government and other officials has led to an Anti-flower campaign at the government level and even at the social level. The use of flowers is now suddenly being termed as luxury and unnecessary completely over looking the fact it was the same government that promoted the growth of the Floriculture industry as the 'Sunrise industry' that would fetch the maximum foreign exchange. If Government and others concerned do not vigilantly safeguard our floriculture industry, a large number of people will lose their livelihood and India will lose its standing in the global floriculture market, this is a caution that everybody needs to take seriously in betterment of the Floriculture industry .

Reference :

1. Study on New GST Era and its Impact on Small Businesses Entrepreneurs
Saurabh Suman, Journal of Accounting, Finance & Marketing Technology Vol. 1, Issue, 02. 24-36p, August, 2017.
2. Impact of GST on Export of Goods and Services : <https://cleartax.in/s/impact-of-gst-on-export-of-goods-and-services>
3. Challenges and problems of GST in India
Dr. Jadhav Bhika Lala, Dr. TA Rajput, International Journal of Multidisciplinary Research and Development Online ISSN: 2349-4182, Print ISSN: 2349-5979
4. GST is proving to be a Procedural Nightmare for Small Service Providers and Traders : M.K. VENU
5. Top 5 challenges faced by tax & accounting professionals due to GST
ET CONTRIBUTORS|

वस्तु व सेवाकर स्वरूप, व्याप्ती - शेती क्षेत्राचे फायदे

डॉ. जानदेव एकनाथ झिने

अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख,

मूळा एज्युकेशन सोसायटीचे

कला वार्णज्य व विज्ञान महाविद्यालय सोनई

dnyandev79@gmail.com

प्रास्तविक :- वस्तु व सेवा करांचे स्वरूप स्पष्ट करून या कराची आवश्यकता, रचना सध्यास्थिती व शेती क्षेत्रासंदर्भात चर्चा करणे हा या लेखाचा हेतू आहे. शासकीय निवेदन तज्ञांच्या प्रतिक्रिया व उपलब्ध दुय्यम तथ्याचा आधार या लेखासाठी घेण्यात आला आहे.

वस्तु व सेवा कर प्रणालीची पार्श्वभूमी :- वस्तु व सेवा कर हा अप्रत्यक्ष करातील एक कर असून अप्रत्यक्षकर रचनेतील सुधारणांचे एक लक्षणीय पाऊल्य आहे. प्रचंड वाद-विवाद व संघर्षांतून जन्मलेली वस्तु व सेवा कर अर्थात जी एस टी करपध्दता सर्व सामान्यांच्या जिवनाला व्यापणारी असली तरी तिच्या वदल अनभिज्ञता व संभ्रम आजही कायम आहे. भारतीय अर्थव्यवस्थेत जी एस टी प्रणाली लागू होण्याअगोदर सर्व प्रकारच्या अप्रत्यक्ष करांचा (अवकारी कर , सेवाकर व विक्रीकर) एकुण करात ६५ टक्के व प्रत्यक्ष कराचा ३५ टक्के उत्पन्न मिळत होते. बहुतांशी विकसित देशात हे नेमके उलट आहे. भारतीय लोकसंख्येत प्राप्तीकराचे दाते केवळ ३.५ टक्के आहेत. कोणत्याही शासनास आपले दायित्व निभावण्यासाठी उत्पन्नाची आवश्यकता असते. उत्पन्न मिळावण्यासाठी कर हा सर्वात मोठा व महत्वाचा मार्ग आहे. कर म्हणजे सक्तीचे देणेच असते. भारतात करव्यवस्थेतून सरकारला मोठ्या प्रमाणात महसूल मिळायला हवा तो त्यापेक्षा कितीतरी कमी मिळतो. कारण देशात कर चुकवोगिरी मोठ्या प्रमाणात दिसून येते. जगामध्ये निवडक काही देशातील जी डी पी मधील कराचा वाटा बघितल्यास ब्रिटन ३८ टक्के ब्राझील ३४.४ टक्के , जपान २८ टक्के , आफ्रिका २६ टक्के. ऑस्ट्रेलिया २५.८ टक्के तर भारताचा १७.७ टक्के एवढा कमी दिसून येत होता. अशी वस्तु व सेवा कर प्रणाली आज जगात १४० देशांमध्ये

आहे. या प्रणालींना चापर सर्व प्रथम १९५४ मध्ये फ्रान्स मध्ये झाला. भारतात ही प्रणाली अनेक अद्युक्त पार करून १ एप्रिल २०१७ पासून लागू झाली आहे. सर्व प्रकारच्या कराऐवजी एकच सर्वंकष कर लागू करण्याचा उद्देश या करा मागे आहे.

वस्तू व सेवा कर प्रणालीचे स्वरूप :- वस्तू व सेवा कर अनेक अप्रत्यक्षकरांच्या ऐवजी संपूर्ण देशात एकच अप्रत्यक्ष कर आहे हा कर उत्पादनावर नाही तर ज्यावेळी उत्पादनाचे रूपांतर पुरवठ्यात होते किंवा खरेदी विक्रीत होते त्यावर आकारला जातो. अप्रत्यक्ष कराचा दर गोरब व श्रीमंत असा भेद मानत नाही तो सर्वांसाठी सारखाच असतो. त्यामुळे तो श्रीमंतापेक्षा गरिबांना अधिक जाचक ठरतो. ही देशातील सर्व अप्रत्यक्षकरांची एकात्रित मोठ बांधली असली तरी तिचा त्रास गरिबांना अधिक हात आहे. हे या कराचे वैशिष्ट्य म्हणावे लागेल. सध्या हा कर ०.५, १२, १८, २८ टक्के अशा विविध टप्प्यात आकारण्यात येत आहे.

जी एस टी ही आदर्श पध्दत असली तरी भारतात या करप्रणालीची अंमलबजावणी ज्या पध्दतीने होत आहे त्यातून काही विरोधाभास पुढे येत आहेत. जागातक स्तरावरील अनुभव पाहता या कर प्रणालीत गरिबावर अधिक अन्याय होत आहे. हा कर वस्तू व सेवांच्या उपभोगावर आकारत जात असल्याने या करपध्दतीचा दृष्टीकोन ग्राहक केंद्र आहे. त्यामुळे ग्राहक संख्या अधिक असलेली राज्य व मोठी उत्पादक राज्य यांत सुरवातीपासून संघर्ष आहे. महसूल गमावावा लागण्याच्या भितीने अनेक राज्याकडून करदराच्या निश्चितीबाबत वाद-विवाद आहेत.

कराचा समावेश :- अ) केंद्रीय स्तरावर असणा-या खालील करांचा समावेश वस्तू व सेवा करामध्ये केला आहे.

१) केंद्रीय उत्पादन शुल्क २) उत्पादन शुल्क औषधे व प्रसाधन सामग्री ३) अतिरिक्त उत्पादन शुल्क ४) अतिरिक्त सिमाशुल्क ५) विशेष अतिरिक्त सिमाशुल्क ६) सेवा कर ७) वस्तू व सेवा पुरवठा संबंधित केंद्रीय आंधभार व उपकर

ब) राज्यस्तरावर असणारे खालील उपकर वस्तू व सेवा करांमध्ये समाविष्ट केले आहेत

१) राज्यशासन मूल्यवर्धित कर २) केंद्रीय विक्रीकर ३) पॅनोरामावरील कर ४) मनोरंजन व करमणुकीच्या साधनावरील कर ५) जाहिरातीवरील कर ६) खरेदीकर ७) लॉटरी, पेंज व जुगारावरील कर ८) वस्तू व सेवा पुरवठा संबंधित राज्यशासनाचे अधिकार व उपकर

जी एस टी संदर्भात केंद्रीय पातळीवर दोन कायदे करण्यात आले आहेत.

१) सेंट्रल जी एस टी (सी जी एस टी)

२) इंटरस्टेट जी एस टी (आय जी एस टी)

सी जी एस टी केंद्र सरकार बसवते व गोळा करते व आय जी एस टी राज्य सरकार बसवून गोळा करते जर वस्तू व सेवांची देवाण घेवाण दोन राज्यामध्ये किंवा केंद्रशासित प्रदेश आणि राज्यामध्ये झाली तर राज्यांतर्गत कराव्यतिरिक्त केंद्रीय कर देखील भरावा लागेल जर कोणीही नोंदणीकृत करदात्या व्यतिरिक्त म्हणजे ज्याचे उत्पन्न २० लाखापेक्षा कमी आहे अशा पुरवठादाराकडून सेवा किंवा वस्तू घेत असल्यास त्याचा कर प्राप्त केल्याने भरणे अपेक्षित आहे. ज्याचा व्यवसाय तात्पुरत्या स्वरूपाचा आहे असे व्यावसायिक हंगामी स्वरूपाची नोंदणी करू शकतात. या कायद्याचे आणखी एक वैशिष्ट्य म्हणजे विविध प्रकारचे परतावे इनपुट टॅक्स क्रेडीट व्यावसायिकाला मिळणार आहे ते परतावे पुरवठाकर्त्याने भरणे आवश्यक आहे. प्राप्तकर्ता व पुरवठादार यांनी वेळेत व अचूक परतावे भरणे या प्रणालीमध्ये आवश्यक आहे. चुकीचा परतावा भरल्यास व्याज व दंड यांना आमंत्रण दिल्यासारखे राहते म्हणून नियमांचे पालन करणे आवश्यक आहे.

वस्तू व सेवा करांची व्याप्ती :-

एक्साईज कर वस्तूचे उत्पादन करणाऱ्याला भरावा लागत होता मूल्य वर्धितकर (व्हॅट) वस्तूची विक्री करणा-या व्यापाऱ्याला भरावा लागत होता सेवा कर (सर्व्हिस टॅक्स) सेवा उपलब्ध करून देणा-या व्यक्तींना लागत होता या प्रत्येक कर कायद्याचा विषय वेगळा होता. परंतु वस्ते व सेवा या दोन्ही क्षेत्रातील विविध अंगे जी एस टी मध्ये समाविष्ट झाली आहेत त्यामुळे जी जी व्यक्ती व्यापारधंदा उद्योग व्यवसाय करते ती सर्व जी एस टी च्या कक्षेत आली आहेत जी एस टी कायद्यानुसार त्यांना करपात्र व्यक्ती (Taxable person) असे म्हटले आहे पर्सन या शब्दाच्या निर्देशित व्याख्येनुसार खाली व्यक्ती, संस्था यांना जी एस टी कर कायदा लागू आहे.

१) नैसर्गिक व्यक्ती

२) अविभक्त हिंदू कुटुंब

३) कंपनी

४) व्यवसाय संस्था

५) लिमिटेड लायबीलिटी पार्टनरशिप

६) व्यक्तीचा संघ

७) केंद्र, राज्य, प्रांतिक अथवा कंपनी कायद्याने प्रस्थापित

महामंडळ तसेच शासकीय कंपनी

८) भारताबाहेर तेथील कायद्याचे स्थापित नियम निकाय

९) सहकार कायद्यानुसार नोंदणीकृत सहकारी संस्था

१०) शोभा ल. पांडुरंग

संशोधन प्रकाशन पत्र

११) अशोकसुंदर म. सं. लक्ष्मी

१) अर्थसंवाद मगद्री अर्थशास्त्र परीक्षा - मार्च २०२३

१२) सोमेश्वरी नाडणी औषधीय १८३० खाती असलेली
साधने

मार्च २०२३

१३) विष्णुसुत मंडळ

२) लोकप्रश्ना - जी एम टी चा मुला नुसै २०२३

१४) वर ज्याचा उल्लेख झाला नाही अशी कोणतीही
जाणतीसह व्यक्ती शाब्दिकता हा कायदा सर्वे व्यापी आहे

मार्च २०२३

३) अर्थसंवाद मगद्री अर्थशास्त्र परीक्षा - मार्च २०२३

जी एम टी चे फायदे :- कर रचनातील दोषांमुळे

४) Clear tax in Impact of GST - agri

कर, भरणार्थितता, फायदे, कर व्यवस्थापन, निलंब, जावक, वसुद्धा
पर प्रवृत्तीचा न्याय, फायदा व कर, वृद्ध्याची प्रवृत्ती वाढत आहे
केद्र सरकार व राज्य सरकारचे अनेक आर्थिकत्वात असलेले अप्रत्यक्ष
कर व सेवा कर या करामध्ये समाविष्ट होत असल्याने अप्रत्यक्ष
कराची संख्या कमी झाली. सरकारचे पातळीवर पाहता सरकारचे
अप्रत्यक्षकर संकलन त्यामुळे सुधारणा आहे. राष्ट्रीय उत्पन्न वाढीस
जी एम टी च्या अपलंब जाणवते. अर्थव्यवस्थेतील विविध क्षेत्रांमध्ये
प्रभाव पडून त्याचे समाजाचा फायदा होत आहे.

५) Business economics in impact - GST
agriculture

शेतकरी क्षेत्राच्या दुर्दमन विचार करून शेतकरी क्षेत्र हे राष्ट्राच्या
जीडीपी मध्ये महत्त्वाचा वाटा उचलणार क्षेत्र आहे. भारतीय शेतकी
उत्पादनासाठी वस्तु व सेवा कर राष्ट्रीय पातळीवर एकच कर दर
द्वारे भारत हे पोहोचण राष्ट्र ठरले आहे. शेतकी हा व्यवसाय आहे याला
काही वाद नाही मात्र जीएमटीच्या कायदामध्ये असा स्पष्ट कल
आहे की शेतकरी ही करमात्र व्यक्ती नाही या कायदानुसार जी
व्यक्ती स्वतः जमीन करून ती व्यक्ती शेतकरी या संज्ञेत समाविष्ट
होईल जी व्यक्ती अंग महत्त्वा करून कुटुंबातील व्यक्तीकर्यां
अंगमहत्त्वा करून किंवा तिच्या स्वतःच्या किंवा कुटुंबातील कोणत्याही
सदस्याच्या प्रत्यक्ष देखरेखीसाठी शेतीने किंवा वस्तुच्या रूपात देय
असलेल्या मजुरीवर नाकर ठरून किंवा भाड्याने मजूर लागून जमीन
वगैरे अशी व्यक्ती अथवा वेदु आंचभक्ता कुटुंब म्हणजे शेतकरी
दुसऱ्यांच्या शेतकीतील माल विकण्याची व्यक्ती म्हणजे शेतकरी नव्हे
त्याला व्यापारी समजले जाईल.

जी एम टी म्हणजे चहा कोफी दुध यासारख्या वस्तुनां
वगळण्यात आले आहे. पृथीच्या मूल्यवर्गीत करानुसार या व्यक्तीसाठी
२ ते ४ टक्के टॅक्स आकारना जात होता. व्हॅट एक्समाईज ड्यूटी,
सेवाकर असे कर भरणे लागत होत आता एकच कर भरणे लागणार
असल्याने शेतकी उत्पादनासाठी कर दर कमी होण्यास मदत होणार
आहे.

संदर्भ :-

१) अ.ड. गोविंद पटवर्धन, असा आहे जी एम टी कायदा